

Ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijos kontekste *lis pendens* turėtų būti konstituciniu principu?

Albertas Šekštelo

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros lektorius
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
El. paštas: albertas.sekstelo@gmail.com

Pagrindiniai žodžiai: Konstitucija, Konstitucinis Teismas, *lis pendens*, *res judicata*

Įvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) formuoja oficialią konstitucinę doktriną savo jurisprudencijoje jau trisdešimt metų ir yra Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) tinkamo taikymo ir aiškinimo garantas. Per savo trisdešimt metų aktyvios veiklos Konstitucinis Teismas pasisakė dėl įvairių socialiai ir teisiškai svarbių ir jautrių klausimų, pavyzdžiui, dėl mirties bausmės panaikinimo (Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas), dėl teismo precedento taikymo¹. Taip pat Konstitucinis Teismas pasisakė ir svarbiais procesiniais klausimais, pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad pagal Konstituciją, *inter alia*, jos 109 straipsnio 1 dalį, aiškinamą kartu su iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančiu teisingumo principu, vykdant teisingumą priimtų ir įsiteisėjusių, t. y. *res judicata* galią įgijusių, teismo sprendimų privalomumas yra konstitucinė vertybė (Konstitucinio Teismo 2022 m. vasario 10 d. nutarimas). Tačiau pažymėtina, kad su teismų sprendimų *res judicata* principu susijęs ir kitas – *lis pendens* principas, kuris riboja teismo kompetenciją nagrinėti bylą, jeigu ta pati byla jau teisėtai pradėta nagrinėti kitoje valstybėje. Taip yra todėl, kad jeigu abu teismai išnagrinėtų bylas, atsirastų nesuderinamų teis-

1 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai.

mo sprendimų rizika, kas paneigtų *res judicata*, tuo pačiu ir konstitucinę teismo sprendimų privalomumo vertybę. Kitaip tariant, tiek *lis pendens*, tiek *res judicata* yra dvi to paties medalio pusės – abu, tik skirtingu laikotarpiu, užkerta kelią prieštaringsiems teismo sprendimams atsirasti.

Kadangi šio svarbaus *lis pendens* klausimo Konstitucinis Teismas išsamiai nenagrinėjo, šio straipsnio tikslas – aptarti konstitucines šio principo implikacijas ir reikšmę Konstitucinio Teismo oficialiajai doktrinai. Tyrimo objektas yra Konstitucinio Teismo nutarimai, teismų praktika ir teisės doktrina, analizuojanti su *lis pendens* teisiniu statusu ir taikymu susijusius ir šiam straipsniui aktualius klausimus. Minėtam straipsnio tikslui įgyvendinti keliami šie straipsnio uždaviniai, kurie, be kita ko, yra šio straipsnio hipotezės: pirma, ar *lis pendens* gali būti prilyginamas teisės principui? Ir, jeigu atsakymas į šią hipotezę būtų teigiamas, antra, ar *lis pendens* galėtų būti laikomas konstituciniu principu? Tyrimas atliktas derinant skirtingus, leidžiančius atskleisti tiek teorinę, tiek praktinę analizuojamo klausimo problematiką, metodus – dokumentų analizę, loginę, sisteminę, kritinę, lyginamąją, teleologinę, lingvistinę analizę.

1. Ar *lis pendens* yra konstitucinis principas?

Prieš analizuojant *lis pendens* vietą principų sistemoje, trumpai aptarkime šio principo esmę. Tai yra institutas, „padedantis išvengti tarptautiniame procese lygia greta bylinėtis kelių valstybių teismuose ir leidžiantis atsisakyti teismui nagrinėti bylą, kai tokia pat byla yra iškelta užsienio valstybės teisme“ (Mikelėnas, 2001, p. 165). Pasak Mikelėno, nors šis institutas pirmiausia skirtas teismo jurisdikciniams klausimams spręsti, „aptariama doktrina taip pat leidžia išvengti situacijos, kai dėl to paties ginčo dviejų valstybių teismai priima visiškai priešingus sprendimus“ (Mikelėnas, 2001, p. 165). Tokia riziką pripažįsta ir J. J. Fawcettas, pažymėdamas, jog plačiai pripažįstama, kad vengiama situacijos, kurioje dviejose skirtingose valstybėse tuo pačiu metu tęsiamas bylinėjimasis tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir pagrindo. Tokiu atveju egzistuoja akivaizdi rizika, kad tai gali baigtis dviem tarpusavyje nesuderinamais sprendimais (Fawcett, 1995, p. 27). Tokią riziką pripažįsta ir kiti mokslininkai (Law, 2022, p. 467; Fentiman, 2023, p. 709).

Lis pendens principo esmę atspindi teiginys „kas pirmas laike – tas pirmas teisėje“. Kitaip tariant, sakoma, kad teismai taiko pirmesnis nei kiti taisyklę, jeigu tapati byla lygiagrečiai yra nagrinėjama kitame teisme, kuris turi tokią pat kompetenciją nagrinėti tapatų ginčą (De Ly, 2009, p. 10). Taigi, iš esmės *lis pendens* taikymas yra mechaninis – nustatoma, ar yra tapati byla; jeigu taip – patikrinama, kuri

iš bylų iškelta vėliau, ir ši byla sustabdoma arba atitinkamas ieškinys paliekamas nenagrinėtas (Šekštelo, 2016, p. 3).

J. J. Fawcetas nurodo keturis būdus, kaip teismas galėtų elgtis *lis pendens* situacijoje:

- a) Teismas galėtų atsisakyti savo jurisdikcijos (pvz., palikti ieškinį nenagrinėta) arba sustabdyti bylos nagrinėjimą;
- b) Teismas galėtų apriboti bylos eigą užsienio valstybės teisme;
- c) Abu procesai galėtų tęstis ir *res judicata* principas galėtų užkirsti kelią prieštarangiems sprendimams priimti; arba
- d) Turėtų egzistuoti mechanizmai, skatinantys šalis pareikšti savo reikalavimus tik viename forume (Fawcet, 1995, p. 28).

Lis pendens principo pritaikymas užtikrintų pirmo ir paskutinio J. J. Fawcetto pasiūlyto būdo įgyvendinimą (Šekštelo, 2016, p. 3). Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad minėtų būdų funkcijos yra trejopos – išvengti prieštaringų sprendimų, užkirsti brangų lygiagretų bylinėjimąsi ir apsaugoti šalis nuo kenkėjiškų bylinėjimosi taktikų. Taigi, šios funkcijos yra labai panašios į *res judicata* principo funkcijas (De Ly, 2009, p. 4).

Apibendrinant reikia pažymėti, kad *lis pendens* viena iš funkcijų – užkirsti kelią priimti skirtingus sprendimus tapačiose (civilinėse)² bylose³, nagrinėjamos kelių valstybių teismuose. Dėl šių priežasčių *lis pendens* principą turime aiškinti ir kito visuotinai pripažinto – *res judicata* principo kontekste.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad pagal Konstituciją, be kita ko, jos 109 straipsnio 1 dalį, aiškinamą kartu su, *inter alia*, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančiu teisingumo principu, vykdant teisingumą priimtų ir įsiteisėjusių, t. y. *res judicata* galią įgijusių, teismo sprendimų privalomumas yra konstitucinė vertybė (Konstitucinio Teismo 2022 m. vasario 10 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje akcentavo, kad teismo sprendimo įsiteisėjimas sukelia tam tikrus teisinius padarinius, o įsiteisėjęs teismo sprendimas tampa privalomas visoms valstybės institucijoms ar pareigūnams, visiems fiziniams asmenims, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms ir turi būti vykdomas visoje šalies teritorijoje (Konstitucinio Teismo 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarimas). Tokiu būdu, priimant ir vykdant teismo sprendimus valstybėje yra įgyvendinamas teisingumas ir garantuojamas įsiteisėjusiuose teismo sprendimuose nustatytų ir patvirtintų teisinių santykių stabilumas (Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas). Todėl įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatyti faktai turi *res judi-*

2 Šiame straipsnyje yra analizuojamos tik atitinkamos (tarptautinio) civilinio proceso normos.

3 Civilinės bylos tapatumo kriterijai yra tos pačios šalys, tas pats ieškinio dalykas ir pagrindas.

cata galią⁴⁵. Taigi, pagal Konstituciją, be kita ko, jos 109 straipsnį, pagal kurį teisingumą vykdo tik teismai, konstitucinius teisinės valstybės, teisingumo principus, įsiteisėjusių teismo sprendimų nevykdymas, nesant konstituciškai pateisinamo pagrindo, negali būti toleruojamas⁶.

Apibendrinant Konstitucinio Teismo aptartą jurisprudenciją dėl *res judicata*, pagal Konstituciją, *inter alia*, jos 109 straipsnio 1 dalį, aiškinamą kartu su iš universalios konstitucinio teisinės valstybės principo kylančiu teisingumo principu, vykdant teisingumą priimtų ir įsiteisėjusių, t. y. *res judicata* galią įgijusių, teismo sprendimų privalomumas yra konstitucinė vertybė. Tuo labiau kad *res judicata* principas užtikrina tokių konstitucinio teisinės valstybės principo⁷ elementų kaip teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo įgyvendinimą⁸.

Pažymėtina, kad „bendrieji teisės principai – tai visos teisės sistemos principai, persmelkiantys visą teisinį reglamentavimą. Jų privalomumas deklaruojamas ir užtikrinamas aukščiausiu lygiu. Lietuvoje teisės sistemos pagrindas yra Konstitucija, todėl iš jos išplaukiantys bendrieji teisės principai yra konstitucinio lygmens“ (Latvelė, 2020, p. 141). Vadinasi, bendrasis principas yra laikomas konstituciniu principu.

Res judicata kaip bendrojo teisės principo svarbą Konstitucinis Teismas pripažino 2006 m. sausio 16 d. nutarime: „nagrinėjant baudžiamąsias⁹ bylas turi būti paisoma teisingumo, sąžiningumo, protingumo, proporcingumo, teisėtumo principų, kitų bendrųjų teisės principų, kaip antai *res iudicata*, *nemo iudex in propria causa*, *audiatur et altera pars*, *ubi ius – ibi remedium*, *onus probandi*, *impossibile nulla obligatio est*“ ir kt. Šiame nutarime Konstitucinis Teismas pateikė nebaigtinį bendrųjų teisės principų sąrašą. Šiame kontekste sutiktina su R. Latvele, kad „[t]iks-

4 T. y. turi prejudicinę reikšmę ir iš naujo neįrodinėjami. Civilinio proceso doktrina detalizavo *res judicata* principo padarinius į materialiuosius ir procesinius. Procesinis teismo sprendimo *res judicata* padarinys tas, kad įsiteisėjusio teismo sprendimo nebegalima skųsti įprasta, t. y. apeliacine, tvarka ir ginčyti juo nustatytų faktų (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 301 str. 1 d. Tuo tarpu materialieji sprendimo *res judicata* padariniai yra dveji. Pirma, šalys negali pakartotinai reikšti tapataus ieškinio – tai negatyvusis *res judicata* poveikis, įtvirtintas CPK 279 str. 4 d. Antra, toks sprendimas gali būti reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje – tai pozityvusis *res judicata* poveikis, kurį nurodo CPK 182 str. 2 p. (Mikelėnas, 2005, p. 167). Būtent pozityvusis *res judicata* efektas paminėtos konstitucinės justicijos kontekste turi prejudicinę reikšmę (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 5 d. nutarties 44 punktą, taip pat 2019 m. lapkričio 14 d. nutarties 46 punktą; 2013 m. spalio 22 d., 2010 m. balandžio 26 d. nutartis).

5 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d., 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimai.

6 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d., 2022 m. vasario 10 d. nutarimai.

7 Konstitucinis Teismas savo aktuose taip pat ne kartą konstatavo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas yra neatsiejamas nuo teisingumo principo ir atvirkščiai (*inter alia*, Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 17 d., 2010 m. gegužės 28 d., nutarimai).

8 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 16 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai.

9 Tokie išaiškinimai taikytini ir civilinėms byloms.

laus principų sąrašo ar turinio nustatyti neįmanoma, nes tai išryškėja reikšmingais aspektais kiekvienu konkrečiu atveju taikant principus faktinei situacijai“ (Latvelė, 2020, p. 142). Tuo labiau kad konstitucinių principų aiškinimas sudaro oficialiąją konstitucinę doktriną ir Konstitucinis Teismas ne kartą pažymėjo, kad oficialiosios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas yra ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas. Šis procesas yra nenutrūkstamas ir niekada nebūna visiškai baigtas, nes – pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų ar vidinių prieštaravimų¹⁰.

Atsižvelgdami į šios publikacijos tikslą, toliau analizuosime, ar *lis pendens*, kaip ir *res judicata*, galima prilyginti konstitucinio lygmens principui. Autoriaus vertinimu, nors Konstitucinis Teismas dėl šio principo statuso dar nėra pasisakęs savo jurisprudencijoje, atsakymas į šį klausimą turėtų būti teigiamas dėl šių pagrindinių priežasčių¹¹:

I. Pirma, būtina įvertinti, ar *lis pendens* turi (tarptautinio) civilinio proceso teisės principo reikšmę. Nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje *lis pendens* įvertinama kaip taisyklė¹², šios publikacijos tikslais tikslinga įvertinti, ar *lis pendens* turi (tarptautinio) civilinio proceso teisės principo statusą. Civilinio proceso teisės principai – tai pagrindinės atitinkamose teisės normose įtvirtintos ar teismų praktikos ir teisės doktrinos suformuotos nuostatos, kurios išreiškia proceso esmę ir yra visos teisės šakos plėtros bazė (Mikelėnas, 2020, p. 78; Mikelėnas, 2003, p. 132). Doktrina pripažįsta, kad civilinio proceso teisės principai yra įtvirtinti, *inter alia*, ALI/UNIDROIT tarptautiniuose civilinio proceso principuose (Mikelėnas, 2020, p. 80). ALI/UNIDROIT tarptautinio civilinio proceso 2.6, 10.3, o ypač, 28.1 principai atskleidžia *lis pendens* kaip teisės principo statusą. ALI/ UNIDROIT tarptautinio civilinio proceso 28.1 principas nurodo, kad, taikant *lis pendens* taisykles, bylų apimtis nustatoma pagal šalių reikalavimus ir jų pakeitimus. Šio principo komentaras detalizuoja, kad „šis principas skirtas išvengti pasikartojančio bylinėjimosi: ar konkuruojančio (*lis pendens*), ar paskesnio (*res judicata*)“¹³ (Kronke, *et al.* 2007,

10 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai.

11 Žinoma, šių priežasčių sąrašas nėra baigtinis.

12 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d., 2021 m. birželio 3 d., 2020 m. gegužės 6 d. nutartis.

13 Šio *lis pendens* principo turinį, kaip minėta, atskleidžia ir kitos ALI/UNIDROIT tarptautinio civilinio proceso principų nuostatos. Kaip antai, 2.6 principas numato, kad teismas turėtų atsisakyti jurisdikcijos ar sustabdyti bylą, kai ginčas anksčiau yra pradėtas nagrinėti kitame kompetentingame teisme, nebent akivaizdu, kad ginčas nebus teisingai, efektyviai ir operatyviai išnagrinėtas tame forume. Šiame kontekste 10.2 principas detalizuoja, kad ieškinio pareiškimo teismui laikas lemia <...> *lis pendens*.

p. 48). Kitaip tariant, *lis pendens* ir *res judicata* sudaro abi to paties medalio puses: nes abu šie principai užkerta kelią paraleliniam bylinėjimuisi, tik jų taikymas laiko atžvilgiu skirtingas – *lis pendens* principas taikomas, kai dar nėra nė vieno galutinio teismo sprendimo, o *res judicata* principas yra taikomas, kai vienas iš teismų jau yra priėmęs galutinį ir įsiteisėjusį sprendimą. Iš šios perspektyvos žiūrint, būtų klaidinga *res judicata* laikyti teisės principu, o *lis pendens* – ne. Tuo labiau kad *lis pendens* principas turi visas teisės principų funkcijas: reglamentavimo¹⁴, interpretavimo¹⁵, teisės spragų pildymo¹⁶, kolizijų šalinimo¹⁷, argumentavimo¹⁸ (Mikelėnas, 2020, p. 79–80; Latvelė, 2020, p. 125–130).

II. Antra, nustacius, kad *lis pendens* atitinka (civilinio proceso) teisės principo požymius, būtina nustatyti konstitucinę *lis pendens* principo reikšmę. Kaip teisingai pažymėjo E. Kūris, „Konstituciniai principai, palyginti su kitais teisės principais, yra ypatingi. Jų reikšmę teisės akte suformuluotoms teisinėms nuostatomis bendriausia prasme galima nusakyti taip. Konstituciniais principais turi būti grindžiama visa teisės sistema, visi teisinio teksto elementai, visos teisės aktuose suformuluotos bendro pobūdžio nuostatos – taip pat tos, kurios konstruojamos kaip teisės normos, t. y. bendro pobūdžio elgesio taisyklės“ (Kūris, 2001, p. 54).

Anot teisės doktrinos, *lis pendens* tikslai yra trejopi – užkirsti kelią nesuderinamiems teismų sprendimams, užtikrinti proceso efektyvumą ir didinti teismų tarpusavio pasitikėjimą (Fentiman, 2023, p. 711–712). Svarbiausias *lis pendens* vaidmuo, ir čia jis eina ranka į ranką su *res judicata* principu, yra nesuderinamų teismų sprendimų prevencija.

Atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog bendrosios kompetencijos teismų jurisprudencija turi būti prognozuojama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas). Tame pačiame nutarime Konstitucinis Teismas akcentavo, kad „iš Konstitucijos kylančios maksimos, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, nepaisymas reikštų ir Konstitucijos nuostatų dėl teisingumo vykdymo, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principų, kitų konstitucinių principų nepaisymą“.

14 Valstybė, nustatydamą atitinkamą (tarptautinio) proceso reglamentavimą, turi paisyti *lis pendens* reikalavimų.

15 Būtina aiškinti atitinkamas teisės normas būtent *lis pendens* principo kontekste.

16 Būtent taikant *lis pendens* principą buvo užpildyta teisės spraga 1964 metų CPK išaiškinant, kad jeigu dėl to paties teisinio ginčo tarp tų pačių šalių yra prasidėjęs teismo procesas Lietuvos Respublikos teisme, t. y. *lis pendens* taisyklė, tarptautiniame civiliniame procese reiškianti, kad, pareiškus ieškinį vienos susitariančiosios valstybės teisme, prarandama teisė pareikšti ieškinį kitos susitariančiosios valstybės teisme (palyginti nurodytinas Lietuvos CPK 150 str. 2 d. 4 p.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 apžvalga; Mikelėnas, 2001, p. 166).

17 Tuo atveju, jei būtų kolizija tarp atskirų civilinio proceso teisės normų, prioritetą turėtų būti teikiama tai normai, kuri labiau atitinka *lis pendens* esmę.

18 Šalys gali remtis *lis pendens* principu teikdamas savo reikalavimus ir gynybos argumentus.

Manome, kad šios konstitucinės vertybės nebūtų užtikrintos, jeigu teismai, lygia-grečiai nagrinėjantys tą pačią civilinę (ar kitokią) bylą, ją išspręstų skirtingai. Toku atveju tokie baigiamieji aktai būtų neaiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims, o jeigu šio reikalavimo nepaisoma, tai nėra teisingumo vykdymas, kurį įtvirtina Konstitucija¹⁹.

Ir kadangi *lis pendens* klausimas pirmesnis nei kiti kyla teismų kompetencijos stadijoje sprendžiant, kuris iš (skirtingų valstybių) teismų privalo (ar turi teisę) stabdyti ar nutraukti bylą (Law, 2022, p. 467), šiame kontekste svarbus Konstitucinio Teismo išaiškinimas 2006 m. sausio 16 d. nutarime, kad „konstitucinė teisingumo vykdymo samprata suponuoja ir tai, kad teismai bylas turi spręsti tik griežtai laikydamiesi įstatymuose nustatytų procesinių bei kitų reikalavimų ir neperžengdami savo jurisdikcijos ribų, neviršydami kitų įgaliojimų. Taigi, kiekvienas tam tikros instancijos bendrosios kompetencijos teismas privalo pagal įstatymus vykdyti būtent tas funkcijas, kurios yra įstatymu priskirtos tos instancijos bendrosios kompetencijos teismams“.

Apibendrinant tai, kas buvo pasakyta, teigtina, kad *lis pendens* yra teisės principas ir, kadangi jis yra tiesiogiai susijęs su *res judicata* principu, būtų pagrįsta *lis pendens* laikyti konstituciniu principu, vertu Konstitucinio Teismo dėmesio.

Išvados

Šios publikacijos tikslas buvo patikrinti dvi hipotezes – ar *lis pendens* yra teisės principas ir, jeigu taip, ar jis būtų laikomas konstituciniu principu. Atliktas tyrimas leidžia teigti, kad *lis pendens* kaip (taptautinio) civilinio proceso principą pripažįsta „minkštosios teisės“ (angl. „*soft law*“) šaltiniai, tokie kaip ALI/UNIDROIT tarptautinio proceso principai. Ir taip yra ne atsitiktinai, nes *lis pendens* atlieka visas principų funkcijas – reglamentavimo, interpretavimo, teisės spragų pildymo, kolizijų šalinimo ir argumentavimo. Todėl *lis pendens* pagrįstai galime laikyti (tarptautinio) civilinio proceso teisės principu.

Kadangi pagrindinė *lis pendens* paskirtis yra užkirsti galimybę atsirasti tarpusavyje nesuderinamiems teismų sprendimams tapačiose bylose, šis principas, kaip ir visuotinai pripažįstamas ir konstituciniu principu laikomas *res judicata*, atlieka nesuderinamų teismų sprendimų užkardymą, tik jų poveikis laiko atžvilgiu skiriasi – *res judicata* taikoma jau priimtam ir įsiteisėjusiam teismo sprendimui, o *lis pendens* tuo metu, kai dar nėra vienas iš teismų, nagrinėjančių tapačią bylą, nepriėmė galutinio baigiamojo akto. Įvertinus šių abiejų principų ypatingą

19 *Inter alia*, Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai.

paskirtį ir reikšmę, *lis pendens* turėtų atsistoti greta *res judicata*, tuo pačiu konstitucinių principų lygmeniu. Nors Konstitucinis Teismas savo aktuose dar neturėjo progos detaliau pasisakyti tiek dėl *lis pendens* teisinės prigimties, tiek ir dėl šio principo vietos Lietuvos teisės sistemoje, yra visos prielaidos nesumenkinti šio principo reikšmės.

Šaltinių sąrašas

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.
2. Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija).
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (aktuali redakcija) (2003). *Valstybės žinios*, 36-1340.

Specialioji literatūra

1. De Ly F. J. M., Sheppard, A.W. (2009). *ILA Final Report on Lis Pendens and Arbitration*. In Park W.W. (ed.), *Arbitration International*. Oxford: Oxford University Press.
2. Fawcett, J. J. (ed.) (1995). *Declining Jurisdiction in Private International Law*. Oxford: Oxford University Press.
3. Fentiman, R. (2023). *Lis Pendens – Related Actions*. In: Magnus, U., Mankowski, P. (eds.) *European Commentaries on Private International Law ECPII. Commentary. Volume I. Brussels Ibis Regulation*. Koeln: Ottoshmidt.
4. Kronke, H. et al. (2007). *ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure with Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Kūris, E. (2001). Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas. *Jurisprudencija*, 23(15), 46–70.
6. Latvelė, R. (2020). Teisiniai principai kaip ypatingos teisinės nuostatos. In: Lastauskienė, G. et al. *Teisės teorija. Vilniaus universiteto vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
7. Law, S. (2022). *Lis Pendens – Related Actions*. In: Isidro, M. R. (ed.) *Brussels I Bis. A Commentary on Regulation (EU) No 1215/2012*. Edward Elgar Publishing.
8. Mikelėnas, V. (2001). *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia.
9. Mikelėnas, V. et al. (2003). *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia.
10. Mikelėnas, V. et al. (2005). *Civilinio proceso teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia.
11. Mikelėnas, V. et al. (2020). *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis, pirmoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
12. Šekštelo, A. (2016). *Lis pendens* taikymas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. *Justitia*, 80, 2–13.

Teismų praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

1. Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1997, 104-2644.
2. Konstitucinio Teismo 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1998, 85-2382.
3. Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1998, 100-2791.
4. Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 17 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2003, 27-1098.
5. Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, 85-3094.
6. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, 181-6708, atitaisyimas – 2004, 186.
7. Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, 7-254.
8. Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, 36-1292.
9. Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, 102-3957, atitaisymai – 2006, 127, 137.
10. Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2010, 56-2766.
11. Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2010, 63-3111.
12. Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2013, 19-938.
13. Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2013, 52-2604.
14. Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas. *TAR*, 2019, 18747.
15. Konstitucinio Teismo 2022 m. vasario 10 d. nutarimas. *TAR*, 2022, 2427.

Bendrosios kompetencijos teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2013.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-173/2010.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-342-701/2019.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-145-823/2020.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-149-969/2021.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-125-403/2022.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-381/2023.

Kiti šaltiniai

1. ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. Teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga Nr. A2-14. *Teismų praktika*, 2000, 14.